

Снимко Ј. МАМУЛА

Изложба „Велика Иза“ у Великој галерији Дома Војске

Продужетак једне приче

Могуће је направити изложбу са само једном сликом. Ако је довољно узбудљива. Ако има причу која ће испунити галерију и срце посматрача. „La grande Iza“, предивна париска куртизана, дрско се шепури, равнодушна, јер ни време ни критика не могу јој ништа. Измаштао ју је Длексис Бувије још давне 1879. године. Од тада путује. Уловљена на платну Влаха Буковца, ове јесени стигла је у Велику галерију Дома Војске у Београду.

гура пред платном да осмотри оријенталну лепотицу. „Приближим се да видим чије је то тако привлачно дјело, кад тамо – замислите мог чуда! – угледам своју рођену слику: La grande Iza“, забележиће Влахо Буковац у својој аутобиографији.

Код Буковца у атељеу

„Бити млад и славан у Паризу! Зар има шта вредније на свијету?“, помислио је сликар док је ишчитавао похвале у француским журналима. Штапа, стихови, историографија, наставили су да приповедају судбину Буковчеве „Изе“. Изло-

ПИГМАЛИОН

Рођен као Бјађо Фађони. Име је пословенио у Влахо Буковац (faggio – буква) под утицајем дубровачког песника Меде Пуцића, који је такође своје име превео са италијанског. Док је боравио у Паризу, да би се додворио француској публици, потписивао се као Блез Буковац, те је слабо ко знао за његово право порекло. Користио је још псеудонима, најчешће као трик – да би на једној изложби могао да учествује са више слика.

У Великој галерији Дома Војске време се премотало назад у 1882. годину. Наређале се неке мање или више важне историје, тривијалности и одсудни тренуци. Зидови галерије их шапућу: Немачка, Аустроугарска и Италија тек су потписале Тројни пакт, у источном Лондону саобраћа први електрични трамвај, у Београду, на Тргу републике подиже се споменик кнезу Михаилу, Божић је посебно светлуцав те 1882, јер је Томас Едисон произвео прве лампице за јелку, на париском Салону у безброју уметничких дела почасно место заузима „Велика Иза“... Свет се

жба у Дому Војске продуже-так је те приче. „И када мислите да вас више ништа не може изненадити... Док сам се пробијао међу бројним посетиоцима, откривао сам

слику детаљ по детаљ, све док нисам дошао до места са ког сам могао да је сагледам у целини“, рекао је на отварању изложбе Славиша Грујић, потпредседник Владе Војводине и покрајински секретар за културу и јавно информисање.

Поставка и јесте осмишљена тако да се слика открива помоћу детаља, па посетилац може да осети дух времена у ком је она настала, да упозна сликара,

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ

На свечаном отварању изложбе говорили су др Јасна Јованов, управница „Спомен-збирке Павла Бељанског“ и потпуковник Славољуб Марковић, директор Медија центра „Одбрана“. Изложбу је отворио Славиша Грујић, потпредседник Владе Војводине и покрајински секретар за културу и јавно информисање.

Отварању поставке присуствовали су престолонаследник Александар и принцеза Катарина Карађорђевић, генерал-мајор Горан Радовановић, личности из света културе, као и многобројни гости. Ауторке изложбе су историчарке уметности др Јасна Јованов и Милица Орловић Чобанов, из „Спомен-збирке Павла Бељанског“.

начињене пажљивим интервенцијом реставратора.

Тек кад се сагледа цео контекст у ком је настајала, мењала се, бивала обожава-

вана, па заборављена, „Велика Иза“ постаје више од савршеног акта, постаје историја испричана кистом једног генија.

Шетњу кроз изложбу, као шетњу кроз простор и време, осмислила је Александра Решњак Пешић, а у оживљавању Париза с краја 19. века помогли су јој Музеј примењене уметности у Београду уступивши своје експонате, Национална библиотека у Паризу са документарним

материјалом, English Heritage из Ливерпула, родна кућа Буковац у Цавтату, и, наравно, две пријатељске установе – власник слике, Спомен-збирка Павла Бељанског из Новог Сада и Медија центар „Одбрана“.

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМ

Поред изложбе, ту је и пратећи програм, као додатни контекст за разумевање слике. Организована су стручна вођења, предавања о Буковцу и сликарству његовог доба, промоције нових издања Спомен-збирке, пројекције документарних филмова и радионице за децу и студенте. Посебан тактилни сегмент намењен је слепима и слабовидима, у коме уз помоћ аудио-вођења и они могу да доживе чувено Буковчево дело.

А да би посетиоци могли боље да упознају сликара, као део реконструкције Буковчевог атељеа, изложен је и један његов зрелији рад „Циганчица с даирама“ из богате колекције Дома Војске.

седне с њим у кафану у улици Monsieur-le-Prince и тамо угледа конобарицу која ће му послужити као први модел за Изу, завири у његов атеље уређен у бел епок маниру, види га како након критике професора Александра Кабанела, нервозно струже неуспеле наносе боје и слика изнова и изнова, све док савршенство не добије облик, јер Иза је била икона за којом је уздисао цео Париз, омађијан Бувијеовим сензационалистичким бестселером.

Шетња кроз простор и време

Посетилац може да прати и промене на слици, условљене хабањем у селидбама од власника до власника, и оне

Више од инспирације

Улазак у галерију је улазак у Париз из 1882. године, амбијентална и временска припрема за упознавање чувене куртизане раскошне лепоте, која се излежава у дну просторије на сликаревом платну.

Као и цео Париз тога доба, и Буковац је читао популарно булеварско штиво Александра Бувијеа, роман који је у наставцима објављиван у листу La Lanterne. Лепотица са далеког истока, стварна и свесна своје сензуалности, заголицала му је машту. У каталогу за Салон навео је реченицу из романа која га је надахнула: „Након што се освежила оријенталним мирисима, распуштене косе, пружила се гола и предивна на црни баршун“.

Међутим, Буковчева Иза је продисала. Слика је прерасла своју инспирацију и почела да живи независно од ње. Путовање које је почело једном реченицом из Бувијеовог романа и погледом једне заносне конобарице у кафани Monsieur-le-Prince, завршило се 1965. године, када је „Велика Иза“ своје коначно уточиште нашла на зиду Меморијала Павла Бељанског у његовој Спомен-збирци.

Док се Бељански 1929. године на аукцији у Паризу надметао за слику о којој се готово ништа није знало, остали су му се подсмевали: „Млади човек купио женски акт“, на шта је он одговорио: „Ја купих Буковца.“ ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ